

КАРЛІВ МІСТ: СКУЛЬПТУРИ ТА СКУЛЬПТУРНІ КОМПЛЕКСИ ПІД УТРИМАННЯМ “GHMP”

Супровідний навчальний лист для
прогулянки по Карловому мосту

Ласкаво просимо на Карлів міст. Це унікальна середньовічна готична будівля і водночас барокова галерея під відкритим небом, якою керує Галерея столиці Праги. Читайте далі, щоб дізнатися більше. Готуйте пишучий олівець, ми маємо для вас кілька загадок.

Портрет Карла IV, вотивне зображення Яна Очка з Влашімі, близько 1371 року

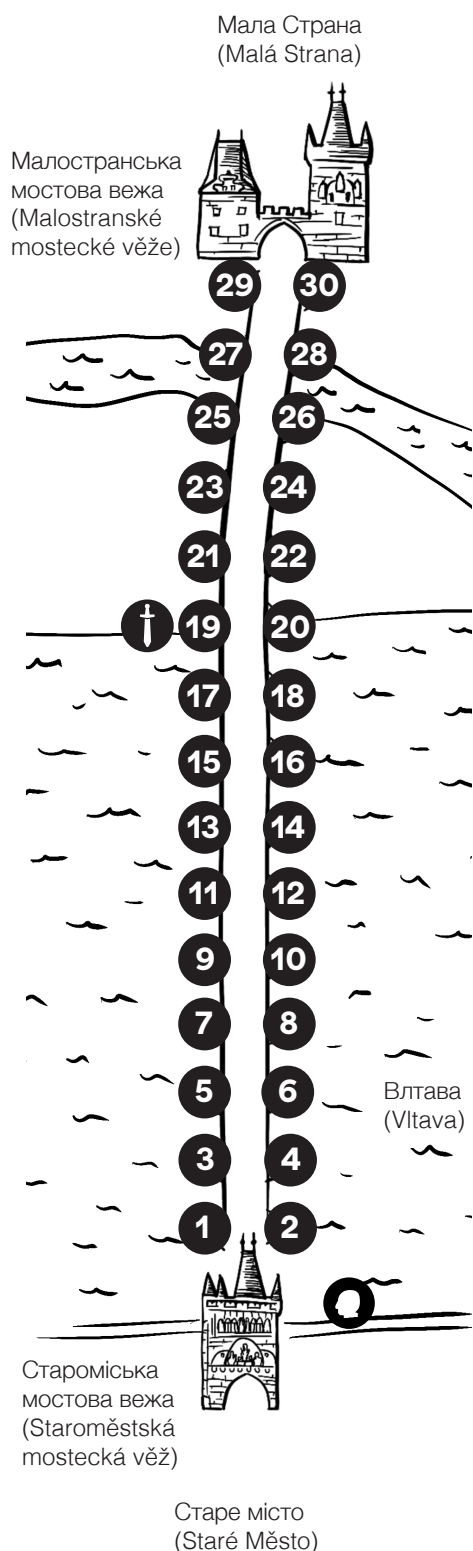

Карл IV.

Карл IV (14 травня 1316, Прага – 29 листопада 1378, Прага), народжений Вацлавом, був одним із найважливіших правителів високого середньовіччя. Він був надзвичайно освіченим і розумним, вільно володів п'ятьма мовами (французькою, німецькою, чеською, латинською та італійською). Карл IV походив від батька з Люксембурзької династії та від матері з роду Пржемислових. Він був сином спадкоємиці роду Елішки та чеського короля Яна Люксембурзького. Він був охрещений як Вацлав, ім'я Карел отримав під час конфірмації і його виховання у Франції дядьком і хрещеним батьком Карлом IV Чарівним.

Карл IV був першим чеським королем, який також став імператором Священної Римської імперії та був останнім коронованим бургундським королем. Таким чином він став правителем усіх королівств Священної Римської імперії.

План скульптур та скульптурних комплексів на Карловому мосту

1. Скульптурний комплекс св. Іва
2. Скульптурний комплекс св. Мадонни зі св. Бернардом
3. Скульптурний комплекс св. Варвари, Маргарити та Єлизавети
4. Скульптурний комплекс св. Мадонна зі св. Домініком і Фомою Аквінським
5. Скульптурний комплекс «Плачу Христа» (П'єти)
6. Скульптурний комплекс Голгофи
7. Скульптурний комплекс св. Йосипа з Немовлям Ісусом
8. Скульптура св. Анни
9. Скульптура св. Франциска Ксав'єра
10. Скульптурний комплекс св. Кирила і Мефодія
11. Скульптура св. Христофора
12. Скульптура св. Іоана Хрестителя
13. Скульптура св. Франциска Борджа
14. Скульптурний комплекс св. Норберта, Вацлава і Зікмунда
15. Скульптура св. Людмили
16. Скульптура св. Яна Непомуцького
17. Скульптура св. Франциска Серафінського
18. Скульптура св. Антонія Падуанського
19. Скульптурний комплекс св. Вінсента Ферера та св. Прокопії
20. Скульптура св. Юди Тадея
21. Скульптура св. Миколая Толентинського
22. Скульптура св. Августина
23. Скульптура св. Луїтгарта
24. Скульптура св. Каєтана (Тієнського)
25. Скульптура св. Адальберта Празького (Адажіо)
26. Скульптура св. Філіпа Бенізії
27. Скульптурний комплекс св. Жана де Мата, Фелікса Валуа та Івана Рильського
28. Скульптура св. Віта
29. Скульптура св. Вацлава
30. Скульптурний комплекс св. Салватора, Косми і Даміана

Бородач

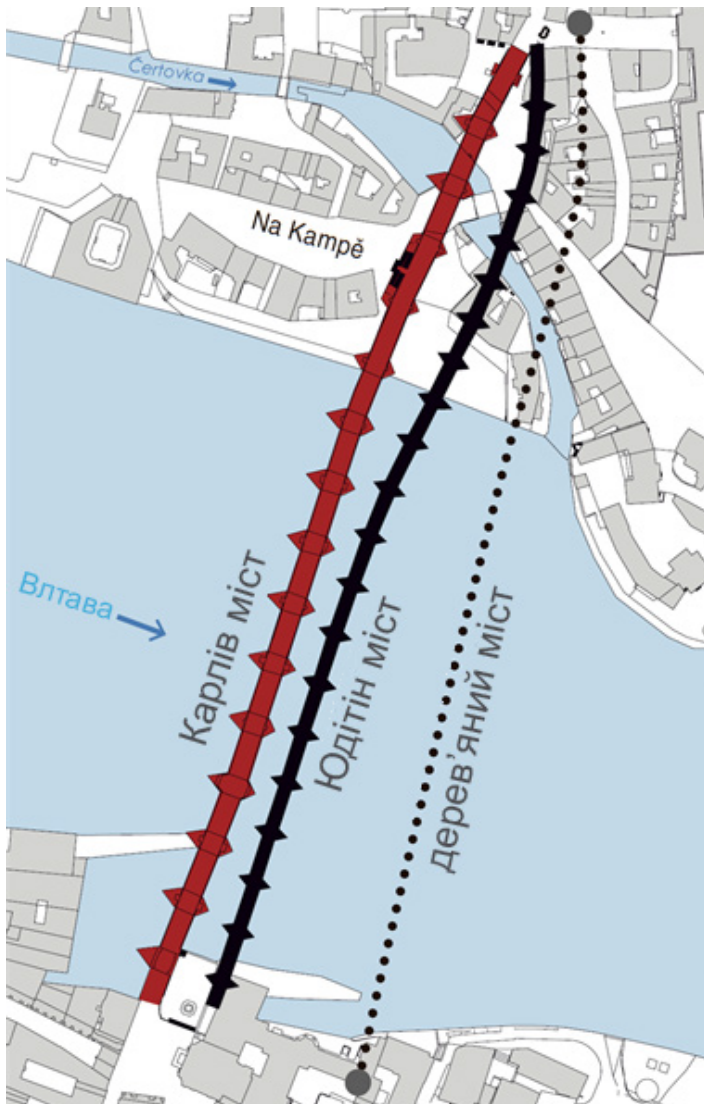
Брунцвік

Карлів міст - Празький міст

Назву «Карлів міст» почали використовувати лише після 1850 року, до того часу його називали Празьким мостом.

Раніше перед Карловим мостом вже був інший кам'яний міст - його попередник Юдітін міст був абсолютно першим кам'яним мостом в нашій країні, побудованим в 1158-1172 роках.

Юдітін міст vs. Карлів міст

Міст Юдітін був приблизно на 3 метри вужчий і приблизно на 5 метрів нижчий, тобто ближче до річки Влтава. Біля Староміської мостової вежі знайдете музей Карлового мосту, де також можна побачити залишки арки Юдітінського мосту.

Споруди Карла IV часто ховали у собі історію. Наприклад, замок Карлштейн або Каплиця св. Вацлава. На думку деяких істориків, таємниця криється також у даті, коли цей монарх дав закласти фундаментний камінь Карлового мосту. Карл IV мав ідеальний момент для закладання фундаменту, розрахованого за допомогою астрологів, астрономів та нумерологів, щоб дата та час принесли найбільшу удачу для будівництва, існування мосту і здатність вистояти у разі повеней.

Спробуйте вгадати, коли був закладений камінь у фундаменті цього мосту. Цей код допоможе вам:

_ 3 5 _ 9. 7. _:_1

Перші чотири цифри цього шифру означають рік, п'ята і шоста цифри - день і місяць, а сьома, дев'ята - час. Увага, ці цифри ви можете читати ззаду наперед, і вони залишаться такими ж!

Староміська мостова вежа

Спочатку пройдіть через ворота Староміської мостової вежі та уважно її розгляньте. Ця споруда того ж періоду, що й сам міст. Як ви думаєте, у якому архітектурному стилі її збудовано?

Обведіть:

Бароко **Готика** Неоготика

Староміська мостова вежа була добудована, ймовірно, у 1970-1980-х роках 14 століття, тобто за часів правління Вацлава IV. Готична вежа разом з мостом були побудовані архітектором Петром Парлером. Вежу побудували не лише як оборонне укріплення, але водночас ще й як різновид репрезентативної тріумфальної арки. Висота вежі - 47 м над площиною мосту. Тоді над рівнем річки вона становить 57 м. Сама вежа побудована з блоків пісковика, а її дах покривають шиферні плити. На східній стороні над проходом домінують три готичні скульптури, які зображають зліва Карла IV., Святого Віта на мініатюрі мосту та римського короля Вацлава IV. Над цією трійцею намальований герб із зображенням орла Святого Вацлава. Другий поверх прикрашають статуї св. Зікмунда (св. Сигізмунда) і св. Войтеха (св. Адальберта Празького), під ними знаходиться велика скульптура лева.

Ви знали, що..?

Св. Віт — головний покровитель Карлового мосту. Йому також присвячена пражська містерія сонцестояння Карла IV, коли 21.06. з виду з Карлового мосту від Староміської мостецької вежі сонце зайде точно на місці собору св. Віта, де зберігаються останки святого.

Спробуйте порахувати всі настінні розписи та рельєфи, які ви побачите на вежі, у вигляді **зимородка в Бурелеті**. Якщо їх нарахуєте 13, за старими легендами вам пощастить!

Вони є символами Вацлава IV. і за легендою, він пов'язаний з банщицею Зузаною, яка допомогла королю втекти з в'язниці, саме тоді, коли йому дозволили помитися в лазні. Зимородок у вінку також є емблемою Лазебницької майстерні. Зимородок також відомий як символ щасливого кохання, радості та вірності. Мотив спірально-переплетеної стрічки/вінка у коло з вузлом і двома вільними кінцями представляє Орден Бурелета, який є найстарішим світським королівським орденом, заснованим королем Вацлавом IV. в 1389 році.

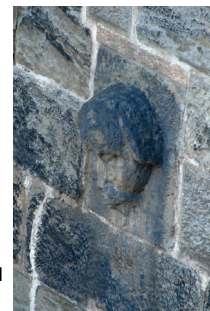

Бородач

Пройдіть ще трохи далі по мосту, і якщо ви уважно подивитесь через перила праворуч, то побачите показник рівня води на стіні набережної Влтави і біля неї вже старовинну кам'яну голову. Саме це і є таємничий Бородач. За легендою на портреті, ймовірно, зображено першого італійського будівельника мосту - Юдітіна з 12 століття. Звичайно, залежно від того, чи доходить вода у цієї голови до підборіддя чи до очей, жителі Праги протягом століть оцінювали силу повеней, що наближаються та часто загрожують Карловому мосту і його околицям.

Бородач — голова з пісковика, який був розміщений на останній арці мосту Юдітіна. Зберігся він лише тому, що на ньому було збудовано новий будинок монастиря Хрестоносців з червоною зіркою. Оскільки цю скульптуру поставили на відносно міцне та стабільне місце, незабаром її почали використовувати як індикатор великих повеней на Влтаві.

Скульптури та скульптурні комплекси

А тепер подивіться на скульптури та скульптурні комплекси, які прикрашають міст. **Загалом їх 30** і вони, фактично, є **відкритою галереєю** – це видовище для всіх і до деталей продумана композиція барокового міського театру, що психологічно і естетично є дуже ефектною. Скульптури здебільшого представляють фігури святих, і їх вибір, зазвичай, керувався побажаннями **дарувальника - замовника**, який фінансував їх створення.

Оздоблення мосту походить з періоду **бароко (17-18 століття)** і пізніше, тому воно загалом набагато молодше за сам Карлів міст. Деякі статуї стоять там давно і повністю почорніли від дощу, інші збереглися краще, тому що вони копії, виконані сучасними скульпторами. Декілька скульптур на мосту відсутні, зараз вони перебувають під опікою **реставраторів**, які їх ремонтують та роблять точні їх імітації, тому що **оригінали** знаходяться в небезпеці, оскільки на мосту їм загрожує поступове руйнування.

Чи можете ви порахувати, скільки століть міст був без скульптур?

Чи знаєте ви різницю між скульптурою та скульптурним комплексом? Якщо ні, зверніться до словничка в кінці цих аркушів.

Середньовічна монументальна архітектура гармонійно поєднується з оздобленням тридцяти переважно барокових скульптур та скульптурних комплексів. Це репрезентативні витвори мистецтва ряду відомих чеських **високобарокових скульпторів**, серед яких найціннішими є св. Ліутгарда **Мат'яша Бернарда Брауна** та цілий ряд робіт **Фердинанда Максміліана Брокофа**. Достатньо суттєві зміни відбулися приблизно в середині 19 століття, коли деякі барокові скульптури, частково через їх технічний стан, були замінені сучасними **класичними суворими роботами Йозефа та Емануеля Макса**. З початку 20 століття міст заселяють копії. Оригінали скульптур з Карлового мосту й досі зберігаються у Лапідарії Празького виставкового центру на Виставіште/Výstaviště або у залі Горлиці/Gorlice на Вишеграді/Vyšehradě.

Св. Йосип

Деякі скульптурні комплекси та скульптури ми розглянемо більш детально. Спочатку знайдіть Св. Йосипа (на карті під номером 7), який тримає в руці цю квітку:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Квітка – це так званий **атрибут** святого Йосипа, за яким його впізнаєш. Деякі святі можуть мати більше атрибутів і ці символи стосуються дій, які вони виконували за життя, або їх характеристик. Як називають і яку рису характеру, на вашу думку, представляє ця квітка? Напишіть біля малюнка.

Святий Йосиф був теслярем за фахом, тому його часто зображують зі столярними інструментами та лілією. Лілія - символ чистоти, невинності, і також Пасхи та Христового воскресіння. У літургії це ще й символ безсмертя.

Св. Анна (мати Діви Марії)

Навпроти скульптурного комплексу святого Йосипа, вітчима Ісуса, ви знайдете скульптуру святої Анни (№ 8). Це означає, що вона тут зображена як мати Діви Марії та бабуса немовляти Ісуса, якого вона тримає на руках.

Знайдіть і запишіть три стилістичні відмінності між двома скульптурами та згадайтеся, яка з них копія барокової статуї, а яка оригінал 19 століття?

відмінності:

копія барокової скульптури:

оригінал 19 століття:

Св. Франциск Ксав'єр

Поруч зі скульптурним комплексом св. Йосипа стоїть скульптура св. Франциска Ксав'єра (№ 9), місіонера східних земель. На його постаменті ви побачите цікаві фігури: китайця, татарина, індійця та мавра.

Голгофа («Kalvarie, Golgota»)

Поруч зі скульптурою святої Анни знаходиться найстаріший скульптурний комплекс на Карловому мосту — хрест з розп'яттям, що входить до складу скульптур Голгофа (№ 6 - навпроти скульптурного комплексу «Оплакування Христа» (П'єти) , № 5). Хрест відлитий з бронзи, тоді як більшість інших скульптур вирізані з пісковика (за винятком мармурової статуї - № 26).

Сюжет голгофського скульптурного комплексу - розп'яття Христа. Перший хрест був встановлений на мосту вже у 1361 році, який, як кажуть, був зруйнований гуситами в 1419 році. Потім хрест міняли ще двічі. Статуя Христа, яка сьогодні стоїть на мосту є також найстарішою скульптурою, що збереглася на мосту. Навколо розп'ятого надпис на івриті «Свят, Свят, Свят Господь Саваоф (всемогутній)».

Св. Ян Непомуцький

Другу найдавнішу, також бронзову, скульптуру можна знайти приблизно на півдорозі до мосту відповідно до цього силуету:

Скульптура представляє св. Яна Непомуцького (номер 16), який був скинутий у річку на цьому місці. Ця скульптура вже стоїть тут більше 300 років!

Св. Людмила

Навпроти ви побачите скульптуру святої Людмили (№ 15), захисниці чеських земель і бабусі святого Вацлава.

Св. Вацлав

Св. Вацлав зображений як дорослий князь із прапором у кінці мосту, ліворуч біля Малостранської мостової вежі (№ 29).

Інших чеських регіональних покровителів можна знайти на карті під номерами 19, 25 і 28. Зможете правильно дописати імена відповідно до їх атрибутів?

приборканий диявол -
 архієрейська митра (богослужбовий
 головний убір) і книга -
 згряя голодних левів -

Увага: нехай вас не плутає статуя Брунцвіка з левом, що стоїть на нижній частині (мостового стовпу) опори мосту (номер 19)!

Атрибу́т припо́добного діяво́ла асоціює́ться з по́статтю св.
Проро́ків. Він був ва́жливи́м свяще́ником, який пі́зніше ви́півши
жити́в іділти́ди́нником, він жи́в у а́бсолютній а́кції та ба́гато пра́цював.
Ле́генда сві́дчить, що його́ бачили, як він ора́в зе́млю з дия́волом,
запряже́ним в плуг! ве́дани́м хресто́м (св.Войтех), який публі́чно є
а́трибу́том св. Ада́мберта Пра́ського (св.Войтех), який публі́чно є
борова́ переважаючо́ проти́ язични́цтва. Крім того́, він також сприяв
розвитку вітчизняної лати́нської писемно́сті. Св. Ві́та ві́знаєте по
зра́ї голо́дних во́вків.

Брунцвік

Брунцвік (також званий Брунцлік) — персонаж чеських байок. За легендою, Брунцвік був сином чеського князя Жибржида (за іншою версією князя Штильфріда), який захопив для країни герб орла. Брунцвік правив мудро і справедливо та він вирішив отримати кращий герб, тому вирушив з великою компанією в світ, де зазнав різних пригод, бився з усіма видами екзотичних тварин і монстрів. Крім того, він врятував життя леву, вбивши жахливого дракона, і за цю хоробрість заслужив зображення лева на чеському гербі. За легендою, Брунцвік отримав чудодійний меч у замку царя Олібрія, який за потреби зрубає всім ворогам голови. Після смерті Брунцвіка меч був втрачений, за деякими версіями він замуrowаний у стовпі моста, згідно з іншими - кинутий у Влтаву, деякі легенди пов'язують його з лицарями Бланіки, що з'являться, коли чехам стане найгірше.

Матіаш Бернард Браун і Ян Брокофф

Двоє скульпторів - Матіаш Бернард Браун і Ян Брокофф змогли найкраще оживити чеський пісковик періоду бароко. Ми вже помітили, наприклад Браунову скульптуру св. Людмили (на плані під № 15), чий плащ (драперія) ніби майорить на вітрі. Робіт цього автора на мосту цілих 3. Також на мосту ви знайдете скульптурні роботи Брокоффа – скульптурний комплекс св. Жана де Матхи, Фелікса Валуа та Івана Рильського (№ 27), який, окрім високого скульптурного рівня може похвалитися ще й справжніми оленячими рогами! Цей чоловік був автором цілих 7-ми скульптур на мосту.

Скульптури Матіаша Бернарда Брауна:

Св. Іво (№1), св. Людмила з маленьким св. Вацлавом (№15), св. Люїтгарт (№ 23).

Скульптури Фердинанда Максиміліана Брокоффа:

скульптурний комплекс св. Варвари, Маркети та Єлизавети (№ 3), створений разом з батьком, потім св. Франциск Ксав'єр (№9), св. Франциска Борджа (№ 13), скульптурний комплекс св. Вінсента Ферера зі св. Прокопієм (№ 19), св. Кастан (№ 24), св. Адальберт Празький, чеською св. Войтех (№ 25), скульптурний комплекс св. Жана де Мата, Фелікса Валуа та Івана Рильського (№ 27) і прямо навпроти статуя св. Віта (№28).

Малоостранські мостові вежі

Ви дійшли до кінця Карлового мосту, до Малоостранських мостових веж. Менша вежа тут вже від часів 12 ст., з доби Юдітінського мосту. Під час будівництва Карлового мосту була додана більш висока готична вежа, а між ними були створені мостові ворота.

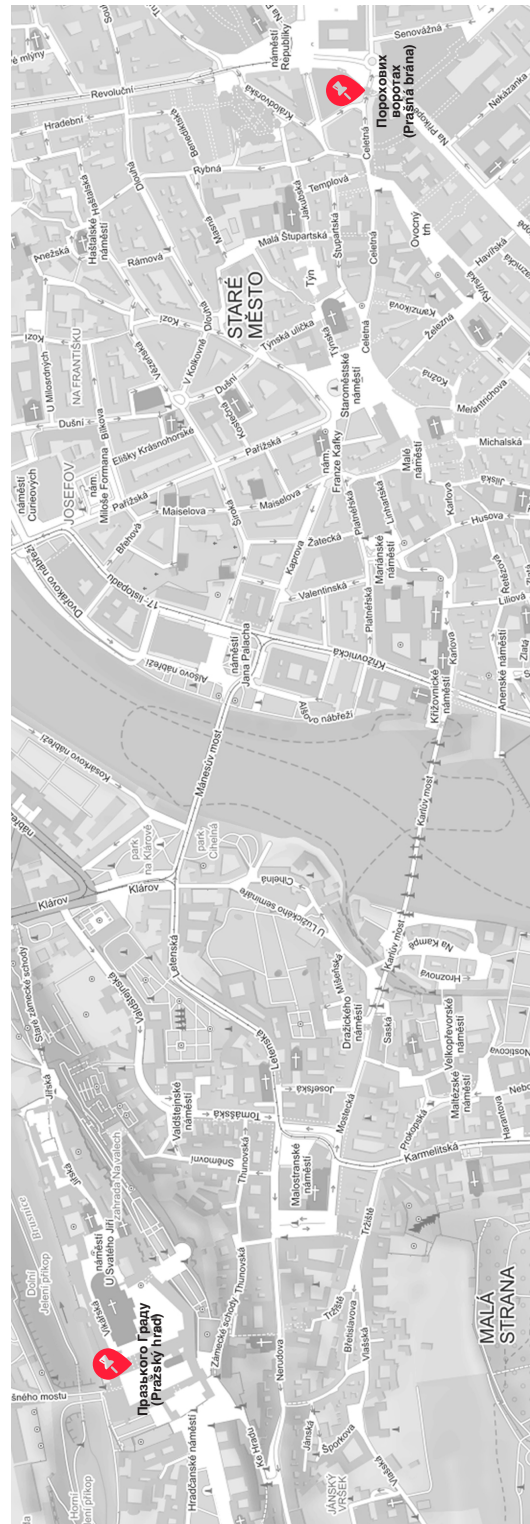
Королівська дорога

Карлів міст є частиною так званої Королівської дороги, історичного маршруту через центр Праги. Цим шляхом проїжджали майбутні чеські королі до коронування. За описом нижче, накресли Королівську дорогу на карті.

Маршрут розпочинався в Королівському дворі Старого міста, колишньому міському центрі богемських королів, у сьогоденних Порохових воротах/Prašná brána на

місці сучасного Муніципального будинку/Obecní dům. Продовжується вулицею Целетна/ul. Celetná через Староміську площу/Staroměstské náměstí, повз Староміську Ратушу/Staroměstská radnice, від неї через Малу площу (Malé náměstí) Карловою вулицею (ul. Karlová) повз Клементина (Klementinum), через площу Хрестоносців (Křižovnické náměstí) під Староміську мостецьку вежу (Staroměstská mostecká věž), по Карловому мосту (Karlův most) під Малоостранською мостецькою вежею (Malostranská mostecká věž), далі вулицею Мостецькою (ul. Mostecká) до Малоостранської площі (Malostranské náměstí), вулицями Нерудова (Nerudova) та вулицею До Граду (Ke Hradu) (раніше через Погорелець/Pogorelec) і через Градчанську площу/Hradčanské náměstí до Празького Граду/Pražský hrad до собору св. Віта/katedrála svatého Víta. У своєму сучасному вигляді він закріпився в 17 столітті. До 17 століття шлях проходив через Увоз/Úvoz до Погорельця/Pohořelec, бо сьогоденньої вулиці До Граду не існувало.

Словничок

● Атрибут

Кожен святий чи свята мають свій атрибут, який вшановує якусь відому подію у їх житті, або пов'язаний з їх мученицькою смертю. Це може бути предмет (наприклад, книга, вежа...) чи тварина (наприклад, дракон), чи людина (наприклад, жебрак). Таким чином атрибут допомагає нам розпізнати святість.

● Скульптура

Скульптура (у розумінні фігурних скульптур) — це лише одна людська фігура на одному постаменті.

Однак термін скульптура також відноситься до окремого тривимірного витвору мистецтва, створеного скульптором.

Крім того, скульптури можна розділити на пластику, коли скульптури, створені в додатковій техніці (ліпні скульптури з кераміки тощо) та скульптури, що утворені технікою, яка відіймає (різьблені скульптури з мармуру, дерева тощо).

● Скульптурний комплекс

Скульптурний комплекс — це скульптурний витвір, що складається з двох або більше фігур, об'єднаних в єдине візуальне ціле на одному постаменті або подібній базі. Під фігурою мають на увазі постать людини, можливо, подібну на міфічну чи релігійну особу та, навпаки, тварин фігурами не вважають.

І ось ви в кінці нашої прогулянки. Якщо вас цікавлять тулуби скульптур, які більше не стоять на мосту, через пониження людьми або погодою, то завітайте до Лапідарію Національного музею в Празі на Виставіште/ Výstaviště або до залу Горлиці/Gorlice на Вишеграді/Vyšehradě.

Як супровідний навчальний матеріал створено Відділом освіти “GHMP”.

**Галерея столиці Праги
Відділ освіти**

**Палац Коллоредо-Мансфельд
Карлова 189/2
110 00 Прага 1**

**Зв'язок та бронювання
Освітня діяльність “GHMP”
(+420) 725 811 936, (+420) 606 612 987
vzdelavani@ghmp.cz, edukace@ghmp.cz**

ghmp.cz/edukace